

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ
RESEARCH INSTITUTE FOR TOURISM**

**Πίνακες Εισροών-Εκροών
της Ελληνικής Οικονομίας
για τον Τουρισμό**

**Μεθοδολογία Κατάρτισης των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92
και Υπολογισμός των Αμέσων και Εμμέσων Συντελεστών**

Νικόλαος Α. Μυλωνάς (Ph. D.)

Ιελέτες: 6

Αθήνα, 1999

Το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ) ιδρύθηκε το 1996 με πρωτοβουλία των επιχειρηματικών φορέων, που δραστηριοποιούνται στον τομέα του τουρισμού, και με συμπαράσταση προσωπικοτήτων της οικονομικής ζωής και του πνευματικού κόσμου της χώρας.

Βασικός καταστατικός σκοπός του Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων είναι η εκπόνηση επιστημονικώς θεμελιωμένων μελετών, αναφερομένων στα προβλήματα της τουριστικής οικονομίας και γενικότερα της ελληνικής οικονομίας. Πρόκειται ουσιαστικώς για μελέτες εφαρμοσμένης έρευνας που έχουν επιδίωξη την διατύπωση προτάσεων, δυναμικώς χρησίμων, για την διαμόρφωση πολιτικών προαγωγικών του τουρισμού και της οικονομίας.

Η εξασφάλιση διατηρήσιμης μακροπρόθεσμης αναπτύξεως της τουριστικής βιομηχανίας, δηλ. υγιούς αναπτύξεως που τείνει να μεγιστοποιεί μακροπροθέσμως τις ωφέλειες για το κοινωνικό σύνολο, προϋποθέτει προγραμματισμένη δράση, συνειδητές επιδιώξεις από πλευράς πολιτείας και καθορισμό τουριστικών προτύπων υποταγμένων στις αναπτυξιακές επιλογές. Με την σειρά της η προγραμματισμένη δράση, η ένταξη με άλλα λόγια των κρατικών και ιδιωτικών πρωτοβουλιών σε συγκεκριμένο, συνειδητά επιλεγμένο πλαίσιο πολιτικής, σε συγκεκριμένη εικόνα μέλλοντος για την τουριστική βιομηχανία, απαιτεί όχι μόνο φαντασία και οραματισμό, αλλά και γνώση, η οποία με την σειρά της προϋποθέτει συνεχή και σοβαρή μελέτη όλων των διαστάσεων του προβλήματος που συνοπτικώς ονομάζουμε: τουριστική ανάπτυξη.

Ίσως να εμπεριέχει στοιχεία υπερβολής, αλλά εμπεριέχει και στοιχεία αληθείας, ο ισχυρισμός ότι η ήκιστα ικανοποιητική κατάσταση, που παρατηρείται στον κλάδο του τουρισμού, από όποια οπτική γωνία και αν τον θεωρήσομε, δεν είναι άσχετη με την απουσία επαρκών βασικών μελετών. Ο έγκαιρος εντοπισμός των προβλημάτων, η οριοθέτηση ενδεχομένων παθογενών καταστάσεων όχι μόνο θα είχε υποκινήσει το ενδιαφέρον της πολιτείας για την αντιμετώπισή τους, αλλά και την στάση και τις ενέργειες της ιδιωτικής πρωτοβουλίας θα είχε επηρεάσει θετικώς. Πιστεύομε, ότι τα συμπεράσματα από την μελέτη σοβαρών προβλημάτων, όπως είναι η απασχόληση του εργατικού δυναμικού, το ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών, η μακροχρόνια βιωσιμότητα του κλάδου και η διατήρηση αφθόρου του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος, μπορούν να παράσχουν επαρκώς ισχυρούς ερεθισμούς για έγκαιρη και ορθή ενεργοποίηση των φορέων ασκήσεως της οικονομικής πολιτικής.

Εν όψει των ανωτέρω και των καταστατικών προβλέψεων του ΙΤΕΠ, το πεδίο εντός του οποίου θα κινηθεί η ερευνητική προσπάθεια του Ινστιτούτου είναι αρκετά ευρύ. Προβλήματα, όπως η ανάδειξη του τουριστικού πλούτου της χώρας, η γεωγραφική κατανομή της τουριστικής δραστηριότητας, η άμβλυνση της εποχικότητας, ο λειτουργικός προσδιορισμός των ορίων αρίστης σωρεύσεως τουριστικών δραστηριοτήτων στον χώρο κ.ο.κ., αλλά και η μελέτη προβλημάτων υποδομής, ανήκουν, εμπίπτουν στα ερευνητικά ενδιαφέροντα του Ινστιτούτου. Στο πεδίο ερευνητικού ενδιαφέροντος του Ινστιτούτου εμπίπτουν, επίσης, και προβλήματα που, ενώ φέρουν τον μανδύα του βραχυπροθέσμου, συνεπάγονται πολλάκις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις απροσδιορίστου μεγέθους.

Εκφράζεται η αισιόδοξη πρόβλεψη, ότι η ίδρυση και λειτουργία του Ινστιτούτου θα αποδειχθεί εξόχως δημιουργική πρωτοβουλία όχι μόνο ένεκα της συμβολής του στην κατανόηση των προβλημάτων του τουριστικού τομέα, αλλά και ένεκα της γενικότερης ερευνητικής εμπλοκής του στα καίρια προβλήματα της ελληνικής οικονομίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

<i>Λίγα Λόγια για τον Συγγραφέα</i>	xi
<i>Αντί Προλόγου</i>	xiii
<i>Πρόλογος του Συγγραφέα</i>	xv
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	xix

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Μεθοδολογία Κατάρτισης των ΠΕΕ-τουρ/92

1.1. Βασικό Μεθοδολογικό Πλαίσιο Εργασίας Κατάρτισης των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92.....	3
1.2. Ταξινομήσεις Εναρμονισμένων Στατιστικών.....	4
1.3. Η Έννοια της Ερευνητέας Στατιστικής Μονάδας.....	14
1.4. Κατάρτιση και Χρήση Στατιστικών Μητρώων (Απογραφή Καταστημάτων και Επιχειρήσεων)	15
1.5. Η Χρήση Στατιστικών Μητρώων στον Έλεγχο της Πληρότητας των Στοιχείων των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92.....	20
1.6. Μέθοδοι και Τεχνικές Υπολογισμού των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92.....	21
1.6.1. <i>Μήτρα Παραγωγής (Make Matrix)</i>	22
1.6.2. <i>Ισοζύγια Χρήσεων και Πόρων κατά Προϊόν (Uses and Resources Balances by Commodity or Group of Commodities)</i>	25
1.6.3. <i>Μήτρα Ενδιάμεσων Χρήσεων (Matrix of Intermediate Uses)</i>	32
1.6.4. <i>Λογαριασμοί Παραγωγής και Συντελεστών Εισοδήματος (Production Accounts and Factor Incomes)</i>	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Πηγές Στατιστικών Πληροφοριών

2.1. Η Απασχόληση στα Πλαίσια της Απογραφής Πληθυσμού (1981, 1991)	44
2.2. Η Απασχόληση στα Πλαίσια των Ειδικών Ερευνών	47
2.2.1. <i>Τα Στοιχεία Απασχόλησης στην Απογραφή Καταστημάτων 1988</i>	47
2.2.2. <i>Στοιχεία Απασχόλησης στην Ετήσια Βιομηχανική Έρευνα (ΕΒΕ)</i>	48
2.2.3. <i>Στοιχεία Απασχόλησης στην Έρευνα Ορυχείων</i>	50
2.2.4. <i>Στοιχεία Απασχόλησης στην Ετήσια Έρευνα Εργατικού Δυναμικού</i>	51

2.2.5. Στοιχεία Απασχόλησης των Στατιστικών Εργασίας.....	53
2.3. Κλαδική Κατανομή των Στοιχείων Απασχόλησης με Στόχο την Κάλυψη της Ανεπίσημης και μη Καταγεγραμμένης Απασχόλησης.....	54
2.4. Συνοπτική Περιγραφή των Στατιστικών Παραγωγής.....	57
2.4.1. Τομέας Αγροτικών Δραστηριοτήτων.....	58
2.4.2. Τομέας μη Αγροτικών και μη-χρηματοδοτικών Αγοραίων Δραστηριοτήτων (Market Activities).....	59
2.4.3. Τομέας Χρηματοπιστωτικών Δραστηριοτήτων.....	77
2.4.4. Τομέας μη Αγοραίων Δραστηριοτήτων.....	78
2.5. Στατιστικές Πηγές των Κατηγοριών Τελικής Ζήτησης των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92.....	80
2.5.1. Στοιχεία Εξωτερικού Εμπορίου.....	80
2.5.2. Στοιχεία Τελικής Κατανάλωσης.....	82
2.5.3. Στοιχεία Ακαθάριστων Επενδύσεων Παγίου Κεφαλαίου (ΑΕΠΚ).....	101
2.5.4. Στοιχεία Μεταβολών Αποθεμάτων.....	101
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Έννοιες και Προσεγγίσεις Υπολογισμού του ΑΕΠ μέσω των Πινάκων Προσφοράς και Χρήσεων	
3.1. Μέθοδοι Υπολογισμού ΑΕΠ.....	105
3.2. Περισσότερα για τις Έννοιες Τελικής Κατανάλωσης.....	106
3.3. Πρόβλημα Υπολογισμού του Διανύσματος Κατανα- λωτικής Δαπάνης του Τουριστικού Προϊόντος.....	112
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Άμεσοι και Έμμεσοι Συντελεστές των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92 – Παρουσίαση Πινάκων και Μητρών	
4.1. Θεωρητική και Μαθηματική Ερμηνεία του Υποδεί- γματος Εισροών-Εκροών.....	123
4.1.1. Στατικό Υπόδειγμα Εισροών-Εκροών.....	123
4.1.2. Η Σημασία των Τεχνικών Εισροών-Εκροών για Στατιστικούς και Αναλυτικούς Σκοπούς.....	127
4.2. Αποτελέσματα των Πινάκων και των Μητρών των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92.....	128
4.3. Στοιχεία Σχετιζόμενα με τον Τουρισμό: Υποθετικό Υπόδειγμα Ανάλυσης της Δομής της Ελληνικής Οικονομίας.....	130

4.3.1. Συμπληρωματικά Στοιχεία που Σχετίζονται με τον Τουρισμό.....	130
4.3.2. Αποτελέσματα Στοιχείων Αρχικών Εισροών των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92.....	131
4.3.3. Αποτελέσματα Στοιχείων της Τελικής Κατανά- λωσης των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92	134
4.3.4. Εκτιμήσεις Προβλέψεων της Παραγωγής με τη Βοήθεια των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92 της Ελληνικής Οικονομίας.....	139
4.3.5. Διαπιστώσεις και Συμπεράσματα.....	140
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	143
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	199

Λίγα λόγια για το συγγραφέα

Πρέπει να αποσαφηνίσω ότι το ενδιαφέρον μου στους πίνακες εισροών-εκροών και στους εθνικούς λογαριασμούς άρχισε με την διπλωματική μου εργασία στο Πανεπιστήμιο της Τυβίγγης (Tübingen) της Γερμανίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να εργαστώ στη συνέχεια στη Διεύθυνση Εθνικών Λογαριασμών για την κατάρτιση του πρώτου επίσημου ΠΕΕ/58 για 49 κλάδους της ελληνικής οικονομίας. Στη συνέχεια, στα πλαίσια της διδακτορικής μου διατριβής στο Πανεπιστήμιο Σάσσεξ (Sussex) της Αγγλίας, έγινε, με βάση τους ΠΕΕ/58, η εκτίμηση των ΠΕΕ/63 και των ΠΕΕ/66 της ελληνικής οικονομίας, οι οποίοι μαζί με τις αντίστοιχες μήτρες υφισταμένου κεφαλαίου για 25 κλάδους χρησίμευσαν για την εφαρμογή του στατικού και του δυναμικού υποδείγματος εισροών-εκροών με αποτέλεσμα να προκύψουν εκτιμήσεις προβλέψεων της παραγωγής για την περίοδο 1963-1978.

Κατά τη διάρκεια της απασχόλησής μου στην ΑΣΟΕΕ, ως Ειδικού Επιστήμονα, όπου edίδαξα στους 3-ετείς φοιτητές το μάθημα «Εθνικών Λογαριασμών και Ανάλυσης Εισροών-Εκροών» από το 1973-1978, κυκλοφόρησαν η πρώτη (το 1975) και η δεύτερη έκδοση (το 1978) του βιβλίου μου «Σύγχρονα Συστήματα Εθνικών Λογαριασμών και Πινάκων Εισροών-Εκροών», ενώ ταυτόχρονα κατάρτισα στα πλαίσια του ΚΕΠΕ τους «Αναλυτικούς ΠΕΕ/70 για 128 Κλάδους της Ελληνικής Οικονομίας». Στη συνέχεια, και πάλι στα πλαίσια του ΚΕΠΕ, κατάρτισα τους «Αναλυτικούς ΠΕΕ/80 για 187 Κλάδους της Ελληνικής Οικονομίας».

Οι ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92, που καταρτίστηκαν στα πλαίσια του ΠΤΕΠ, αποτελούν ένα αξιόλογο πλαίσιο εργασίας ενός υπολογιστικού συστήματος μιας δέσμης λογαριασμών, από το οποίο προκύπτει -με βάση μία απλή υπόθεση - ένα πολυδύναμο υπόδειγμα - που σχεδιάστηκε κατά ένα τέτοιο τρόπο, ώστε με τη χρήση διαφόρων συμπληρωματικών στοιχείων να ικανοποιούνται ανάγκες ανάλυσης της δομής της οικονομίας με επίκεντρο τον τουρισμό.

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Το μέγεθος του τομέα του τουρισμού έχει πλέον καταστεί ισοδύναμο του κλάδου της μεταποίησης αναφορικά τόσο προς την προστιθέμενη αξία όσον και προς την απασχόληση εργατικού δυναμικού. Υπερέχει δε, έναντι όλων των κλάδων παραγωγής της Ελλάδος από άποψη δυναμισμού, διότι μόνος αυτός διαθέτει δυνητικώς διαρκές συγκριτικό πλεονέκτημα στην διεθνή αγορά λόγω των μοναδικών στοιχείων τουριστικής αξίας, τα οποία διαθέτει.

Το οικονομικό μέγεθος και ο δυναμισμός του τουριστικού τομέα υπαγορεύουν το αυτονόητο· δηλ. την δημιουργία καταλλήλων εργαλείων, καταλλήλου τεχνικής υποδομής για την μελέτη της σχετικής του σπουδαιότητας στην ελληνική οικονομία ως συρμού αναπτύξεως και δημιουργίας θέσεων εργασίας. Επειδή η σχετική σπουδαιότητα μιας οικονομικής δραστηριότητας εξαρτάται σε υψηλό βαθμό από το μέγεθος και τον πλούτο των κλαδικών διασυνδέσεων που διαθέτει, η διοίκηση του ΙΤΕΠ έκρινε ως υψίστης προτεραιότητας θέμα την εκπόνηση μελέτης αφορώσας στις διακλαδικές σχέσεις του τουριστικού τομέα.

Δια λόγους προφανείς, μελέτες όπως αυτή δεν είναι εφικτό ή ευχερές να εκπονηθούν στα πλαίσια της δομής και ερευνητικής κατευθύνσεως ενός μικρού ή και μεγάλου ερευνητικού οργανισμού. Διότι, η απαιτούμενη τεχνογνωσία είναι πολύ απαιτητική, ενώ ακόμη περισσότερο απαιτητική είναι η συγκέντρωση της σχετικής αναγκαίας προς τούτο στατιστικής πληροφόρησης. Οι απαιτήσεις αυτές ικανοποιούνται στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό στο πρόσωπο του Δρα Ν. Μυλωνά, του οποίου και οι σπουδές και η επαγγελματική απασχόληση έχουν επίκεντρο την εκπόνηση Πινάκων Εισροών-Εκροών.

Εκφράζεται η ελπίδα, ότι το αρκετά πλούσιο πληροφοριακό υλικό της ανά χείρας μελέτης θα παράσχει την δυνατότητα σε πολλούς ερευνητές του τουριστικού τομέα να εμβαθύνουν στο αντικείμενο, προσφέροντας πολύτιμη γνώση για τα χαρακτηριστικά της δομής και λειτουργίας ενός τομέα, ο οποίος καθ' όλες τις ενδείξεις θα είναι ο κύριος μοχλός αναπτύξεως της ελληνικής οικονομίας και στο μέλλον.

Π. Γ. Παυλόπουλος

ΠΡΟΛΟΓΟΣ του Συγγραφέα

Η παρούσα μελέτη των Πινάκων Εισροών-Εκροών με επίκεντρο τους κλάδους τουρισμού του έτους 1992 εκπονήθηκε με χρηματοδότηση του ΙΤΕΠ με σκοπό να ικανοποιηθούν άμεσα οι ανάγκες σε κλαδικά στοιχεία της ελληνικής οικονομίας.

Ως εκ τούτου, με την παρούσα μελέτη των Πινάκων Εισροών-Εκροών για τον τουρισμό του έτους 1992 {εφεξής ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92} επιδιώχθηκε η οργάνωση της διαθέσιμης πληροφόρησης που σχετίζεται με τον τουρισμό και δημιουργήθηκε ένα σύστημα πληροφόρησης, το οποίο συμπεριέλαβε μία μεγάλη ποικιλία μεταβλητών που ενδιαφέρουν ερευνητές επί του τουρισμού.

Η ανάπτυξη ενός συστήματος διακλαδικών σχέσεων με επίκεντρο τον τουρισμό, το οποίο θα ενημερώνεται συνεχώς με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία, προϋποθέτει το συντονισμό των εργασιών που γίνονται σε διάφορες ξεχωριστές υπηρεσίες και οργανισμούς και θέτει στο προσκήνιο το πρόβλημα της αναδιοργάνωσης των στοιχείων για τον τουρισμό εντός των πλαισίων της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ). Ως εκ τούτου, η παρούσα εργασία αποτελεί βασικώς ένα ολοκληρωμένο μέρος μίας ευρείας προσπάθειας που σχετίζεται με την κατάρτιση των Δορυφορικών Λογαριασμών για τον Τουρισμό στην Ελλάδα. Η εν λόγω εργασία, των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92, αποτελεί, παράλληλη ερευνητική προσπάθεια που έχει αναληφθεί για το δύσκολο έργο οριοθέτησης των στατιστικών του τομέα τουρισμού.

Όπως είναι γνωστό, το τουριστικό προϊόν είναι ένα πολυσύνθετο προϊόν, του οποίου η ζήτηση επηρεάζεται από την ολική ποιότητά του, την τιμή των προσφερόμενων υπηρεσιών καθώς και από τη βελτίωση της οικονομικής ευημερίας και τον συνεχώς αυξανόμενο βαθμό κινητικότητας των λαών {1}.

Η ποιότητα του τουριστικού προϊόντος αποτελεί τη συνισταμένη της ποιότητας των επιμέρους συνθετικών μερών, όπως αυτή καταγράφεται στις εντυπώσεις των ταξιδιωτών-επισκεπτών καταναλωτών για την προσφερόμενη ποιότητα των υπηρεσιών, π.χ. των συγκοινωνιών και επικοινωνιών, για την ποιότητα της γενικής υποδομής υποστήριξης της τουριστικής δραστηριότητας, για τις συνθήκες των υπηρεσιών υγιεινής, για το βαθμό στον οποίο εκφράζεται σεβασμός προς το φυσικό περιβάλλον και τα πολιτιστικά στοιχεία, για την ποιότητα των καταλυμάτων, για

την ποιότητα σίτισης και διασκέδασης, καθώς και τη σχέση μεταξύ τιμής και προσφερόμενων τουριστικών προϊόντων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Στη στατιστική πράξη, ο ορισμός και η μέτρηση της τουριστικής δαπάνης προσκρούουν σε μεγάλες δυσχέρειες οριοθέτησης του τομέα τουρισμού. Υπό συνθήκες κανονικού οικονομικού χειρισμού μία βιομηχανία (ή ένας κλάδος οικονομικής δραστηριότητας) ορίζεται ως συγκεκριμένη βιομηχανία από τα προϊόντα που παράγει. Η Γεωργία ως κλάδος παράγει τρόφιμα, τα ορυχεία και μεταλλεία εξάγουν τους πόρους του υπεδάφους, η μεταποίηση χρησιμοποιεί αυτές τις πρώτες ύλες και παράγει ποικιλία προϊόντων και οι τράπεζες προσφέρουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Όλοι αυτοί κλάδοι ταξινομούνται, επομένως, ως ξεχωριστές βιομηχανίες, επειδή παράγουν διαφορετικά προϊόντα (αγαθά και υπηρεσίες). Με τον τουρισμό τα πράγματα είναι διαφορετικά. Υπό κανονικούς οικονομικούς όρους δεν υφίσταται κάτι που να αποκαλείται βιομηχανία τουρισμού. Ο τουρισμός δεν ταιριάζει στην έννοια μίας τυποποιημένης βιομηχανίας. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα στον τουρισμό δεν είναι τα προσφερόμενα προϊόντα, αλλά ο αγοραστής δηλ. ο τουρίστας, με αποτέλεσμα, όμως, ο προμηθευτής να μην είναι σε θέση να γνωρίζει αν το προϊόν του αγοράστηκε από τουρίστα ή μη τουρίστα. Έτσι η κατανάλωση του ίδιου προϊόντος αποτελεί τουριστική ή μη τουριστική δαπάνη, αλλιώς του αν το προϊόν του αγοράστηκε ή όχι από τουρίστα.

Όλοι αυτοί οι προβληματισμοί οδηγούν στο συμπέρασμα ότι στο τουριστικό προϊόν συμβάλλουν όλες εκείνες οι οικονομικές δραστηριότητες κλάδων, οι οποίες περιλαμβάνουν ό,τι καταναλίσκει ένας τουρίστας (ημεδαπός ή αλλοδαπός). Γι' αυτό ακριβώς και ο τουρισμός, ως βιομηχανία, είναι ένας πολυσύνθετος τομέας που αποτελείται από κλάδους που παράγουν προϊόντα που είναι χαρακτηριστικά για τον τουρισμό.

Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να προσεγγίσει το όλο θέμα προσφέροντας περισσότερη στατιστική πληροφόρηση για τη δραστηριότητα του τομέα τουρισμού στην Ελλάδα μέσω των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92, οι οποίοι καταρτίστηκαν με βάση τα βασικά στοιχεία της Διεύθυνσης Εθνικών Λογαριασμών της Γ.Γ.ΕΣΥΕ.

Η μελέτη αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία κατάρτισης των Πινάκων Εισροών-Εκροών, ενώ στο δεύτερο γίνεται εκτενής αναφορά των πηγών στατιστικών πληροφοριών που χρησιμοποιήθηκαν.

Το τρίτο κεφάλαιο αφιερώνεται στην παρουσίαση των μεθόδων υπολογισμού του ΑΕΠ με ιδιαίτερη έμφαση στο πρόβλημα υπολογισμού του διανύσματος καταναλωτικής δαπάνης του τουριστικού προϊόντος. Τέλος, στο κεφάλαιο 4 γίνεται θεωρητική και μαθηματική ερμηνεία του υποδείγματος εισροών-εκροών και παρουσιάζονται τα εμπειρικά αποτελέσματα, δηλαδή οι πίνακες εισροών-εκροών της ελληνικής οικονομίας με κλαδική ανάπτυξη των δραστηριοτήτων που παράγουν προϊόν απευθυνόμενο στον τουρίστα κατά κύριο λόγο.

Δεδομένου ότι οι εργασίες κατάρτισης ενός ΠΕΕ-ΤΟΥΡ προ-σφέρονται και ως εναλλακτικό μέσο ελέγχου των στοιχείων που παρέχονται στο σύστημα εθνικών λογαριασμών, εξετάστηκαν λεπτομερώς οι υπολογιστικές διαδικασίες που ακολουθήθηκαν σε επίπεδο κλαδικής δραστηριότητας ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92.

Επιγραμματικά γίνεται λόγος σε ό,τι αφορά:

- το πρόβλημα της ταξινόμησης των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92,
- το πρόβλημα της επιλογής της στατιστικής μονάδας,
- το πρόβλημα της εκτίμησης της συμπληρωματικής απασχόλησης για την αντιμετώπιση της πληρότητας των υπολογισμών του ακαθαρίστου εγχωρίου προϊόντος σε αγοραίες τιμές (ΑΕΠ),
- το θέμα της αποτίμησης των συναλλαγών (ή το σύστημα τιμών),
- το θέμα του συμβιβασμού των ασυνεπειών των ισοζυγίων των προϊόντων,
- το πρόβλημα της διάσπασης της καταναλωτικής δαπάνης των τουριστών.

Ο συγγραφέας εκφράζει τις θερμές του ευχαριστίες προς όλους όσοι βοήθησαν, ο καθένας με το τρόπο του, στην ολοκλήρωση της κατάρτισης των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92. Ιδιαίτερα, όμως, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον Γενικό Διευθυντή του ΙΤΕΠ Καθηγητή κ. Παν. Παυλόπουλο για τη συμβολή του και το αμέριστο ενδιαφέρον, που επέδειξε για τη μελέτη των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92. Ευχαριστίες εκφράζει, επίσης, ο συγγραφέας τα προς τα Διοικητικά Όργανα της Γ.Γ. ΕΣΥΕ (ήτοι προς τον Γεν. Γραμματέα της ΕΣΥΕ Δρα Ν. Καραβίτη και προς το Υπηρεσιακό Συμβούλιο της Γ.Γ. ΕΣΥΕ) για την άδεια, που του χορηγήθηκε, προκειμένου να εργαστεί εκτός κανονικού ωραρίου στην εκπόνηση της μελέτης. Τέλος, ο συγγραφέας ευχαριστεί τους κ.κ. Ν. Φραγκουλόπουλο και Ν. Στρόμπλο από τη Δ/ση Εθνικών Λογαριασμών της Γ.Γ.ΕΣΥΕ για την πολύτιμη βοήθεια που πρόσφεραν στον συγγραφέα σε ό,τι αφορά την εκμάθηση

ορισμένων ειδικών επεξεργασιών των στοιχείων των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92 μέσω του Excel.

Θα ήταν όμως παράλειψη του συγγραφέα να μην εκφράσει τις θερμές του ευχαριστίες στην κυρία Σοφία Πανούση, όχι απλώς για την επιμέλεια με την οποία χειρίστηκε σωρεία θεμάτων που ανέκυψαν κατά την διαδικασία εκπονήσεως και μορφοποίησεως της μελέτης, αλλά κυρίως για την πολύτιμη συμβολή της στην οργάνωση του βιβλίου.

Αθήνα, Απρίλιος 1999

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το σύστημα εισροών-εκροών περιλαμβάνει για ένα δεδομένο έτος αναλυτική πληροφόρηση για τις δραστηριότητες της παραγωγής, την προσφορά και τη ζήτηση των αγαθών και υπηρεσιών, τις ενδιάμεσες συναλλαγές, τις αρχικές εισροές και το εξωτερικό εμπόριο.

Στην παρούσα εργασία αναπτύχθηκε μία μέθοδος, η οποία αξιοποιεί όλα τα διαθέσιμα στοιχεία των εθνικών λογαριασμών, τα οποία απετέλεσαν μία εξωγενή βάση δεδομένων για την κατάρτιση των εναρμονισμένων ΠΕΕ/92 για τον Τουρισμό {εφεξής ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92}.

Η οικονομία είναι διασπασμένη σε διάφορους κλάδους (των τομέων γεωργίας, βιομηχανίας και υπηρεσιών σχετικών και μη σχετικών με τον τουρισμό), οι οποίοι παρουσιάζουν τις αλληλεξαρτήσεις μεταξύ των οικονομικών μεταβλητών. Οι συναλλαγές των αγαθών και υπηρεσιών είναι διασπασμένες ανά προμηθευτή και χρήστη, ανά κατηγορία χρήσης (ενδιάμεση ή τελική, όπου στις τελικές χρήσεις περιλαμβάνεται και η ζήτηση των τουριστών).

Οι ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92 δείχνουν, επίσης, τη δομή του κόστους των παραγωγικών δραστηριοτήτων (ενδιάμεσες εισροές, αμοιβή εργασίας και κεφαλαίου, φόροι επί των προϊόντων και επί της παραγωγής).

Η χρησιμοποιηθείσα μέθοδος τεχνικών για την κατάρτιση των ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92 είναι εναρμονισμένη με αυτήν που προτείνεται από το νέο Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ESA 95), το οποίο αποτελεί την Κοινοτική εκδοχή του Συστήματος Εθνικών Λογαριασμών των Ηνωμένων Εθνών (SNA 1993).

Οι ΠΕΕ-ΤΟΥΡ/92 αποτελούνται κυρίως από την ενδιάμεση ανάλυση, τις τελικές χρήσεις και τις αρχικές εισροές και πόρους. Η βάση των δεδομένων αυτών των πινάκων παρουσιάζεται στα Παραρτήματα Πινάκων της παρούσας εργασίας. Οι ροές στις μήτρες των ενδιάμεσων και τελικών χρήσεων παρουσιάζονται στο σύνολό τους. Οι χρηματικές αξίες εκφράζονται σε εκατομμύρια δραχμές τρέχουσας αγοραστικής δύναμης του έτους αναφοράς των ΠΕΕ 1992.

Η μέθοδος αποτίμησης στο σύστημα αποτελείται από τις βασικές τιμές και από τις αγοραίες τιμές, περιλαμβάνοντας, επίσης, και την πληροφόρηση για τις μήτρες (φόρων και εμπορικών περιθωρίων) που μεσολαβούν μεταξύ των δύο συστημάτων τιμών.